

Επιστημονικό Συμπόσιο

«Το τοπίο και η ιστορία του.

Κοινωνικές, περιβαλλοντικές, αναπτυξιακές διαστάσεις»

Νεστόριο Καστοριάς, 28-30 Οκτωβρίου 2022

Η έννοια του *τοπίου* αναδεικνύεται όλο και περισσότερο ως μια κρίσιμη οπτική για τις περιβαλλοντικές, κοινωνικές και γεωγραφικές σπουδές, όπως και για την περιβαλλοντική διαχείριση και τον σχεδιασμό αναπτυξιακών πολιτικών, καθώς συνδυάζει κοινωνικές και φυσικές διαστάσεις, αντικειμενικές διαδικασίες και υποκειμενικές προσλήψεις. Παρόλα αυτά, εξαιτίας και του ρομαντικού υποβάθρου της έννοιας, το τοπίο γίνεται ακόμα αντιληπτό συχνά ως μια ανιστορική, αμετάβλητη ενότητα. Είναι λοιπόν σημαντικό να θυμόμαστε ότι τα τοπία, αστικά ή γεωργικά, «ανθρωπογενή» ή «φυσικά», αποτελούν συγκεκριμένους, βιωμένους τόπους, οι οποίοι βρίσκονται σε μια διαδικασία συνεχούς αλλαγής και ανατροπών. Διαθέτουν δηλαδή μια ορισμένη ιστορία, η οποία διαμορφώνεται μέσα από ένα σύνθετο πλέγμα αλληλοκαθοριζόμενων φυσικών και κοινωνικών διαδικασιών. Μέσα από αυτή την οπτική αναδύεται η *Ιστορία Τοπίου*, ως ένα διακριτό επιστημονικό πεδίο όπου μπορούν να συναντηθούν διαφορετικές προσεγγίσεις από διαφορετικές επιστήμες, όπως, μεταξύ άλλων, την κοινωνική ιστορία, την περιβαλλοντική ιστορία, την ιστορική οικολογία, την παλαιοοικολογία κ.α.

Το τοπίο στην ελληνική ορεινή και ημιορεινή ενδοχώρα για παράδειγμα, έχει αλλάξει άρδην τις τελευταίες δεκαετίες, εξαιτίας ενός περίπλοκου συνδυασμού παραγόντων, που περιλαμβάνουν την αλλαγή παραγωγικών σχέσεων και πολιτιστικών προτύπων, την περιβαλλοντική υποβάθμιση, μεγάλα πολιτικά γεγονότα όπως οι δύο Παγκόσμιοι Πόλεμοι και ο Εμφύλιος, την εσωτερική κι εξωτερική μετανάστευση και τελικά την μαζική εγκατάλειψη της εκτατικής κτηνοτροφίας, της γεωργίας και των ορεινών οικισμών. Η αλλαγή αυτή, παρότι έχει σημαντικές οικολογικές συνέπειες, δεν έχει μελετηθεί διεξοδικά από περιβαλλοντική σκοπιά και δεν έχει αποτυπωθεί με ποσοτικούς όρους.

Στο πλαίσιο του έργου «Ecotime Machine - Ανάπτυξη εφαρμογής 4D περιήγησης στην ιστορία του τοπίου» διερευνήθηκε η ιστορία του τοπίου στο νοτιο-ανατολικό Γράμμο, μέσα από το συνδυασμό διαφορετικών μεθόδων από τις περιβαλλοντικές και κοινωνικές επιστήμες, όπως φωτοερμηνεία διαδοχικών αεροφωτογραφιών, δειγματοληψίες βλάστησης, παρακολούθηση πανίδας, παλυνολογία - ανάλυση γύρης, συνεντεύξεις και συλλογή μαρτυριών κ.α. Καταγράψαμε έτσι συνδυαστικά τη μείωση του πληθυσμού και της παραγωγικής βάσης, την αλλαγή χρήσεων / καλύψεων γης και τη μαζική δάσωση της περιοχής, τάσεις που παρατηρούνται οριζόντια σε όλη σχεδόν την ενδοχώρα, ενώ καταγράφονται συστηματικά από τη διεθνή βιβλιογραφία. Οι δραματικές αυτές αλλαγές έφεραν νέες χρήσεις, όπως ο τουρισμός, αλλά και νέες νοηματοδοτήσεις του τοπίου. Τα αποτελέσματα του έργου αποτυπώθηκαν με τη βοήθεια δύο καινοτόμων εφαρμογών που δημιουργήθηκαν ειδικά για το έργο, έναν 2D διαδικτυακό διαδραστικό χάρτη και μία 3D εφαρμογή επαυξημένης πραγματικότητας.

Ολοκληρώνοντας το ερευνητικό μας έργο, διοργανώνουμε στην περιοχή έρευνας ένα Επιστημονικό Συμπόσιο για την Ιστορία Τοπίου, ώστε να παρουσιάσουμε τα αποτελέσματα του έργου, αλλά και άλλες επιλεγμένες εργασίες πάνω στο τοπίο και την ιστορία του και τελικά να προωθήσουμε την έρευνα στην Ιστορία Τοπίου και τις διαθεματικές συνεργασίες των ερευνητών/τριών.

Πρόγραμμα

Παρασκευή 28 Οκτωβρίου

Νεστόριο Καστοριάς, Αίθουσα Δημοτικού Συμβουλίου

09.00 – 10.00: Υποδοχή και εγγραφή συνέδρων

10.00 – 14.00: 1η Συνεδρία: «Πολιτισμικές κατασκευές του τοπίου»

Γ. Αγγελόπουλος, Ε. Γελάνη, Γ. Σαρκούδη: Ιστορικές δυναμικές και περιβαλλοντικές μεταβολές: Η περίπτωση τριών χωριών στο Γράμμο

Δ. Δαλάκογλου: Τοπίο, μνήμη, ταυτότητα: ανθρωπολογικές προσεγγίσεις

Κ. Χατζημιχάλης: Το τοπίο στη ριζοσπαστική γεωγραφία: θεωρία και κοινωνικές πρακτικές

Θ. Τερκενλή: Ιστορίες και Γεωγραφίες του Τοπίου και η Σημασία τους για την Ελλάδα

Ε. Δέλτσου: Τουρισμός, ανάπτυξη και χρονικότητες στην ιστορική διαμόρφωση ενός τόπου: Μια εθνογραφική μελέτη

Μ. Πέτρου: Αγροτικό ιδεώδες και περιβαλλοντικές συγκρούσεις. Στιγμιότυπα από αντικρουόμενες διαχειριστικές πρακτικές των εδαφικών πόρων της υπαίθρου

Θ. Κ. Τσιτσώνη, Θ. Θ. Ζάγκα: Πολιτισμικά τοπία και Προστατευόμενες Περιοχές: τα πολιτισμικά τοπία του Εθνικού Δρυμού Παρνασσού

14.00 – 17.00: Γεύμα, διάλειμμα

17.00 – 17.30 Χαιρετισμοί φορέων Τοπικής Αυτοδιοίκησης

17.30 – 20.00: 2η Συνεδρία: «Ιστορίες τοπίων: μελέτες παραδειγμάτων και εφαρμογές»

Ν. Νικήσιανης, Γ. Αγγελόπουλος, Σ. Παναγιωτίδης, Θ. Τσακίρης: Η ιστορία τοπίου στο ΝΑ Γράμμο, ως πεδίο διεπιστημονικής συνάντησης: το έργο Eco-Time Machine

Θ. Τσακίρης, Χατζιάρας Γεώργιος, Ηλίας Μούρτος, Τζοβάρας Δημητριος: Η Επαυξημένη Πραγματικότητα ως μέσο βιωματικής εμπειρίας στην Ιστορία Τοπίου

Ε. Δημόπουλος, Β. Ρουμελιώτου, Γ. Κατσαδωράκης: Το τοπίο της Πρέσπας μέσα στον χρόνο

Ε. Γκαδόλου, Κ. Κουτσοβούλου, Β. Δέτσης: Η φύση της Πελοποννήσου στις αρχές του 19ου αιώνα: Διαδικτυακή εφαρμογή και ορισμένα συμπεράσματα

Β. Λάγκα: Μετακινούμενη αιγοπροβατοτροφία: η διαχρονική συμβολή της στη διαμόρφωση του φυσικού τοπίου

Π. Φρέρης, Η. Σταυρίδη: Απάνω Μεριά: το τελευταίο Συριανό τοπίο

Σάββατο 29 Οκτωβρίου

Γράμμος, Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης

10.00 – 10.20: **Θ. Σιόντης, επιστημονικός υπεύθυνος: Το Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης και οι δράσεις του**

10.20 – 14.00: **3η Συνεδρία: «Ιστορία της βλάστησης και αλλαγές στις χρήσεις γης»**

Ν. Νικήσιανης, Σ. Αντωνιάδου, Σ. Κωνσταντίνου, Γ. Πουλής, Κ. Τουλούμης: Η κληρονομία του τοπίου: η ιστορία των χρήσεων/καλύψεων γης στον ΝΑ Γράμμο

Σ. Παναγιωτίδης, Α. Μαυρίδου, Ε. Συροπούλου: Το τοπίο στο χρόνο: τα αρχεία των παλυνόμορφων ως μέσο ανάδειξης της επίδρασης του κλίματος και του ανθρώπου στη διαμόρφωσή του

Α. Γαζή: Το προϊστορικό τοπίο της Λευκάδας και οι μεταβολές που σημειώθηκαν στα χρόνια της Ενετοκρατίας μέσα από την παλυνολογική έρευνα

Δ. Κιζιρίδης, Α. Μαστρογιάννη, Μ. Πλένιου, Φ. Ξυστράκης, Σ. Τσιφτσής, Ι. Τσιριπιδής: Παρελθόν και μέλλον της κάλυψης και χρήσης γης σε ημι-ορεινές περιοχές στο νομό Ιωαννίνων: αλλαγές που έγιναν ή προβλέπονται να γίνουν λόγω εγκατάλειψης στη διάρκεια ενός αιώνα

Α. Μαστρογιάννη, Δ. Κιζιρίδης, Μ. Πλένιου, Φ. Ξυστράκης, Σ. Τσιφτσής, Ι. Τσιριπιδής: Βλάστηση και φυτοποικιλότητα σε ένα έντονα μεταβαλλόμενο ημι-ορεινό τοπίο στον νομό Ιωαννίνων: διερεύνηση των επιπτώσεων των αλλαγών στις χρήσεις γης

Γ. Φωτιάδης, Σ. Καλούδης, Μ. Γλυκού, Σ. Γαλανοπούλου: Μεταβολές χρήσεων γης στην Ευρυτανία

Σ. Γκατζογιάννης: Το δασικό τοπίο: ιστορική αναδρομή και οι σύγχρονες προσεγγίσεις ανάλυσης και διαχείρισης

14.00 – 17.00: **Γεύμα, διάλειμα**

17.00 – 17.30 **Τοπικές Ιστορίες**

Συζήτηση με κατοίκους της περιοχής και μέλη των Πολιτιστικών Συλλόγων των Κοινοτήτων Νέας Κοτύλης και Πευκόφυτου

17.30 – 19.30: **4η Συνεδρία: «Θεωρητικές, αισθητικές και εκπαιδευτικές προσεγγίσεις του τοπίου»**

Ε. Γελαστοπούλου: Ιστορία τοπίου κι εφαρμογές στην περιβαλλοντική εκπαίδευση

Δ. Βαβύλης: Μετέωρα, ένα φωτογραφικό ταξίδι στο τοπίο πέρα από την «carte postale»

Δ. Βαβλιάρης: Το τοπίο μέσα από την ποίηση της φωτογραφίας

Γ. Ζιώγας: Τα μονοπάτια στο Γράμμο και το Βίτσι/Βέρνο ως τομές στην ιστορία και τη μνήμη του Τοπίου

19.30 – 20.00: **Καταληκτική συζήτηση: προοπτικές της Ιστορίας Τοπίου στην Ελλάδα**

Κυριακή 30 Οκτωβρίου

Γράμμος, Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης

09.00 – 10.00:	Πρωινό
10.00 – 11.00:	Ξεναγήση στο Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης
11.00 – 14.00:	Περιήγηση στο Γράμμο και επίδειξη της 4D εφαρμογής
14.00 – 16.00:	Αποχαιρετιστήριο γεύμα

Με την ευγενική υποστήριξη του Δήμου Νεστορίου και του Ιδρύματος της Βουλής των Ελλήνων – Πάρκο Εθνικής Συμφιλίωσης

Η Επιστημονική – Οργανωτική Επιτροπή του Συμποσίου

Νίκος Νικήσιανης, Διδάκτορας Βιολογίας, επιστημονικός υπεύθυνος του έργου

Γιώργος Αγγελόπουλος, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμ. Ιστορίας και Αρχαιολογίας, ΑΠΘ

Σαμψών Παναγιωτίδης, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμ. Δασολογίας και Φυσικού Περιβάλλοντος, ΑΠΘ

Θάνος Τσακίρης, ΕΚΕΤΑ, Βοηθός Έρευνας MSc Computer Games Technology

Έφη Γελαστοπούλου, Κοινωνική Λειτουργός, MSc Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Γιώργος Πουλής, MSc Δασολόγος